

Marcin Wałdoch¹

Ekstremizm polityczny w Nowej Zelandii

Streszczenie: W tym artykule autor sformułował hipotezę stanowiącą przypuszczenie, że ekstremizm polityczny w Nowej Zelandii jest zjawiskiem permanentnym i ulegającym ewolucji w wyniku dyfuzji idei, które docierają do Nowej Zelandii w wyniku procesów globalizacji. Jako perspektywę teoretyczną prowadzonego badania przyjęto teorię systemową oraz założono *a priori*, że ekstremizm polityczny pogłębia postawy statofobiczne. Jako metody badawcze wykorzystano analizę leksykalną oraz analizę porównawczą. W toku prowadzonego badania wykazano genezę zjawiska ekstremizmu politycznego w Nowej Zelandii oraz jego główne odmiany, czyli ekstremizm lewicowy, prawicowy, ekstremizm ugrupowań proekologicznych, ekstremizm islamski i ekstremizm związany z konfliktami postkolonialnymi oraz ekstremizm „samotnych wilków”. Zjawiska te ukazano w perspektywie potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa oraz podjęto się określenia źródeł ideologicznych postaw ekstremistycznych i ukazania najbardziej aktualnych nurtów myśli politycznej uzasadniającej ekstremizm oraz organizacji i aktorów politycznych o profilu ekstremistycznym.

Słowa kluczowe: wielka wymiana, rasizm, Nowa Zelandia, ekstremizm lewicowy, ekstremizm prawicowy, identytaryzm, zderzenie cywilizacji, statofobia

¹ Dr, Wydział Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, e-mail: waldoch@ukw.edu.pl, ORCID: 0000-0002-8778-1780.

Wstęp

Charakterystyczną cechą ekstremizmu jest to, że w głębi jest to postawa romantyczna. Jak pisał Jonah Goldberg: „Lenin, Hitler i ich żałośni imitatorzy, rozpoczęli od założenia, że obecna struktura cywilizacji jest zepsuta i musi zostać zniszczona. Radykalizm to romantyzm posunięty do granic ekstremy. Skończmy to wszystko i zacznijmy od nowa!” (Goldberg, 2018, s. 138). Z kolei Paweł Malendowicz zaznacza, że „W tym właśnie tkwi zagrożenie dla współczesnych państw cywilizacji zachodniej, w których społeczeństwa ulegają powszechnej apatii, a aktywnymi pozostają radykałowie i ekstremiści” (Malendowicz 2015, s. 154–155). Wiadomo też, że ekstremizm polityczny może dotyczyć społeczeństwa zasobne, rozwinięte, o wysokim poziomie życia, które jednak uległy swoistej pauperyzacji. Ekstremizm jest prostą odpowiedzią na złożone wyzwania współczesności, którego atrakcyjność nasila się wraz z narastaniem kryzysów i wzrostem częstotliwości okresów „niepewnego jutra” (Malendowicz 2015, s. 164–166). Ważne jest jednak rozróżnienie pomiędzy tym, co jest radykalizmem, a co ekstremizmem w polityce. Zakłada się więc, że radykalne mogą być idee, natomiast ekstremizm przejawia się przede wszystkim w działaniu skrajnym, często przyjmującym postać aktów terrorystycznych. „W najbardziej ogólnym ujęciu ekstremizm polityczny to zespół idei politycznych, o różnym stopniu konkretyzacji i spójności, głoszonych przez ruchy lub partie polityczne, stanowiących podstawę działań sytuujących się na skraju albo poza obrębem dotychczasowej rywalizacji politycznej [...] To co w danej rzeczywistości politycznej jest uznawane za ekstremizm, w innym czasie lub innym miejscu wcale nim być nie musi” (Michalak 2016, s. 209). Przyjąć należy, że za ekstremalne partie, idee, ruchy społeczne i polityczne uznane zostaną te, które są dalekie od politycznego centrum, wyznaczając na osi krańcowe punkty systemu politycznego w ujęciu „lewo-prawo”. Zwykle są to idee, partie i organizacje antysystemowe, bezkompromisowe w działaniu i dalekie w postulatach i postawach od tego, co rozumie się w danym systemie politycznym za umiarkowane (Michalak 2016, s. 209–210). Szacuje się, że w Nowej Zelandii funkcjonuje obecnie około 60 do 70 grup

ekstremy prawicowej oraz około 300 ekstremistycznych działaczy prawicowych, autor nie ustalił liczby grup i działaczy ekstremy lewicowej. Przy tym obserwowalny jest wzrost radykalnych postaw i nasilenie się mowy nienawiści, szczególnie w Internecie (Spoonley, 2020). Ekstremizm polityczny i radykalne formy działalności politycznej były podejmowane w „krajach kiwi” zarówno przez ugrupowania lewicowe, jak i prawicowe. Problem ekstremizmu politycznego w Nowej Zelandii jest na tyle palący, według tamtejszych elit, że po ataku terrorystycznym z 15 marca 2019 r. w Christchurch (o czym więcej w dalszej części) podjęto decyzję o przystąpieniu do Projektu Przeciw Ekstremizmowi (*CounterExtremism Project*).

W ujęciu chronologicznym do ataków terrorystycznych w Nowej Zelandii, wywołanych ekstremizmem politycznym, można zaliczyć wysadzenie się rolnika Josepha Sewella w powietrze, w związku ze sporami z innym rolnikiem, które toczyły się przed sądem w Murchison w 1905 r. Z kolei w 1913 r. w czasie strajków na Wyspie Południowej podłożono bombę pod ciężarówkę. W 1951 r. wysadzono w powietrze część linii kolejowej w pobliżu Huntly. Sprawców nie ujęto. Ataków nie łączono z żadnymi organizacjami, ani ruchami społecznymi. W kolejnych dekadach to studenci wyrażający sprzeciw wobec wojny w Wietnamie planowali zamach bombowy w symbolicznym dla Nowej Zelandii miejscu, czyli w Waitangi, gdzie podpisano Traktat z Waitangi w 1840 r. Ten zamach uniemożliwiły służby bezpieczeństwa. Niemniej na bazie protestów wobec wojny w Wietnamie doszło w Nowej Zelandii do 13 zamachów bombowych, dokonywanych w redakcjach gazet, budynkach użyteczności publicznej oraz w jednostkach wojskowych. Wkraczająca do życia publicznego komputeryzacja w 1982 r. była przyjmowana w niektórych środowiskach jako zagrożenie dla wolności. Dlatego też dokonano samobójczego zamachu bombowego 18 listopada 1982 r. na centrum komputerowe, gdzie przechowywano dane o obywatelach. Zamachowcem był anarchista, Neil Roberts. Obecnie uważa się, że był to zamach nie tylko na centrum informacyjne, ale i protest wobec autorytarnych rządów premiera Roberta Muldoona z Partii Narodowej. Natomiast na bazie poważnych zmian w sferze gospodarczej i napięć industrialnych doszło do zamachu na szefa związków zawodowych Erniego

Abbotta, który zginął 27 marca 1984 r. w zamachu na Vivian Steet w Wellington (Beath, 2020). 10 lipca 1985 r. francuscy sabotażyści z francuskich sił specjalnych podłożyli dwie miny pod okręt Greenpeace, co spowodowało wybuch i zatonięcie okrętu oraz śmierć jednej osoby w Zatoce Auckland w Nowej Zelandii. Zamachu dokonała *de facto* Francja, w wyniku silnego konfliktu ideologicznego na tle sporu o próby atomowe na Atolu Moruroa w Polinezji Francuskiej. W tym okresie w Nowej Zelandii narastał ruch pacyfistyczny, który wznosił na siłę i występował przeciwko proliferacji broni masowego rażenia oraz próbom atomowym na Pacyfiku. Konsekwencją tych zdarzeń było m.in. zawieszenie przez rząd Partii Pracy premiera Davida Lange członkostwa Nowej Zelandii w pakcie obronnym ANZUS oraz zakaz wchodzenia okrętów z napędem atomowym oraz z ładunkami jądrowymi na wody nowozelandzkie (Greenpeace, 2020).

Ostatnim, na osi czasu, akordem ekstremizmu politycznego, który przyjął oblicze terroryzmu na antypodach były ataki zadeklarowanego ekofaszysty i etnonacjonalisty Brentona Tarranta 15 marca 2019 r. na dwa meczety w Christchurch. Zginęło w nich 51 osób (TRT World, 2020).

Zagadnienia teoretyczne

Celem prowadzonego badania było ukazanie w sposób możliwie syntetyczny ruchów, organizacji i innych aktorów politycznych oraz idei, które przypisać należy do lewicowego, prawicowego lub innego nurtu ekstremizmu politycznego w Nowej Zelandii. Problemem badawczym była wyraźna luka poznawcza w polskiej politologii na temat zjawiska ekstremizmu politycznego – w „krajach kiwi” (Aotearoa Nowa Zelandia). Artykuł ten nie jest całościowym studium zagadnienia ekstremizmu politycznego w tym państwie, a jedynie próbą deskrypcji i eksplanacji tego zjawiska w ramach nauk o polityce, w sposób możliwie syntetyczny.

Źródłami informacji dla prowadzonego badania były zarówno anglojęzyczne analizy nowozelandzkiego ekstremizmu i radykalizmu, jak i dokumenty i materiały organizacji ekstremy lewicowej

i prawicowej oraz organizacji i działaczy ekstremistycznych w Nowej Zelandii wraz z analizą ich przekazu medialnego (w tym ich kont i profili w mediach społecznościowych) i monitoringiem ich aktywności w nowych mediach. Dokonano analizy filmów dokumentalnych poświęconych działalności ruchów politycznych o rysie radykalnym i ekstremistycznym w Nowej Zelandii.

Główną hipotezą prowadzonego badania jest przypuszczenie, że ekstremizm polityczny w Nowej Zelandii jest zjawiskiem permanentnym i ulegającym ewolucji w wyniku dyfuzji idei, które docierają do Nowej Zelandii w wyniku procesów globalizacji. W związku z tak sformułowaną hipotezą postawiono następujące pytania badawcze: Jaka jest geneza ekstremizmu politycznego w Nowej Zelandii? Z jakimi nurtami ideologicznymi związane były i są ruchy, organizacje oraz działacze ekstremistyczni w Nowej Zelandii? Jakiego typu postulaty stawiają organizacje ekstremistyczne w Nowej Zelandii? Jakie w Nowej Zelandii istnieją specyficzne, endemiczne nurty ekstremizmu politycznego? W czym przejawia się ekstremizm lewicowy, a w czym prawicowy w Nowej Zelandii? Z jakich środowisk i grup społecznych rekrutują się działacze ekstremy politycznej w Nowej Zelandii? W jakim stopniu ekstremizm polityczny w Nowej Zelandii stanowi zagrożenie bezpieczeństwa państwa? Poszukując odpowiedzi na tak postawione pytania badawcze w tym artykule prezentuje się logikę liczb, logikę szkód, logikę świadectwa, logikę przywództwa, logikę demagogii i populizmu, logikę paradoksów demokracji, logikę prowokacji i logikę relatywnej deprywacji i mobilizacji zasobów oraz logikę sprzeczności globalizacji (Malendowicz, 2015). Dzięki takiej perspektywie zyskuje się pogląd na potencjalne zagrożenie dla państwa ze strony ruchów i organizacji radykalnych i ekstremistycznych.

Za podstawę rozważań przyjęto teorię systemową. Zgodnie z metodą analizy systemowej w wersji *input-output*, w ten sposób ekstremizm polityczny postrzega się jako nacisk na system polityczny i jego funkcjonowanie w sposób pozasystemowy (Langer, 1977, s. 37, 135). Ponadto przyjęto *a priori*, że ekstremizm polityczny potęguje w społeczeństwie postawy statofobiczne (Wałdoch, 2018, s. 97–124). Postulaty ekstremistów politycznych to żądania kierowane do systemu, które nie mogą zostać przyjęte przez system bez szkody dla

jego homeostazy. Działania ekstremy politycznej jawią się w ten sposób jako zagrożenie dla systemu *ipso facto* ukierunkowane na zniszczenie danego systemu politycznego lub jego nagłą dekonstrukcję i przebudowę w wyniku np. rewolucji, aktów terroru lub wojen różnego typu, w tym wojny informacyjnej. Dla utrzymania systemu politycznego istotna jest zdolność reakcji na zagrożenia wynikające z działalności ekstremistów.

Spośród dobranych metod badawczych wykorzystano analizę leksykalną oraz analizę porównawczą (Chodubski, 2006, s. 125–126, 131).

Warunki bytowe i potencjalne źródła ekstremizmu w Nowej Zelandii

Pod kątem materialnym życie w Nowej Zelandii określić można w XX i XXI w. jako dostatnie. Przed wdrożeniem neoliberalnych reform z lat 80. XX w. Nowa Zelandia zaliczała się do najbogatszych państw świata, podobnie obecnie jest w czołówce tych państw. Niektórzy ekonomiści, tacy jak Tomasz Cukiernik, wskazują nawet na wyraźne pozytywne efekty neoliberalnych reform gospodarczych w Nowej Zelandii (prowadzone w latach 80. i 90. zarówno przez rządy lewicowe, jak i prawicowe), wiążąc je z ideami wolnego rynku (Cukiernik, 2020). Aczkolwiek niektórzy naukowcy zauważają negatywny wpływ, jaki na stan społeczny i ład polityczny mają nierówności społeczne. Niemniej „kraj kiwi” jest również bardzo wysoko oceniany w rankingach, takich jak Freedom House (97 punktów na 100 w indeksie wolności, Freedom House, 2020) oraz World Governance Indicator (niemal maksymalne wskaźniki dla kontroli korupcji oraz udziału obywateli w rządzeniu i stabilności politycznej, bardzo wysokie dla rządów prawa i jakości życia, nieco niższy dla efektywności rządu, Worldwide Governance Indicators, 2018). Wysoki jest nominalny PKB *per capita*, który wynosił w 2019 r. ponad 42 tys. USD (The World Bank, 2020). Niski jest udział szarego sektora w gospodarce nowozelandzkiej. Nowa Zelandia może być w środowisku międzynarodowym stawiana za wzorzec skonsolidowanej demokracji

(Sustainable Governance Indicators, 2019). Na pozytywny obraz Nowej Zelandii w ujęciu materialnym negatywne światło rzucają relatywnie wysokie nierówności społeczne (Rashbrooke, 2013) oraz problemy kolejnych ekip rządowych z polityką mieszkaniową (Grant, 2019).

Źródłami ekstremizmu politycznego mogą być zarówno różnice religijne, jak i etniczne oraz czynniki natury ideologicznej, w tym obawy przed następstwami zmian klimatu. Specyfika nowozelandzkiej sytuacji polega na jej postkolonialnym charakterze, który rodzi dodatkowe zagrożenia bezpieczeństwa dla państwa, nieznanne np. we współczesnej Polsce, a związane z napięciami pomiędzy autochtonami a alochtonami. Są one też bazą dla deprywacji politycznej, generującej stres dla systemu politycznego i wywołującej społeczne frustracje, poczucie braku zaspokojenia potrzeb, w tym w otwartym dostępie do życia politycznego (Chodubski 2016, s. 192–193). W przeszłości, do połowy lat 70. dyskryminacyjne przepisy imigracyjne były czynnikiem napędzającym ekstremizm wśród dotkniętych wykluczeniem grup, takich jak Azjaci i Polinezyjczycy. W XIX w. w społeczeństwie nowozelandzkim narastała ksenofobia wobec Chińczyków i innych przedstawicieli rasy żółtej (Smith, 2007, s. 117–118). Natomiast w okresie I i II wojny światowej dochodziło do poważnych wystąpień wobec imigrantów z Niemiec, w tym do niszczenia mienia i zagrożenia ich życia.

Geneza ekstremizmu politycznego na antypodach

Polityczny ekstremizm w Nowej Zelandii wiązać najpierw należy z konfliktami plemiennymi, wywołanymi militaryzacją plemion maoryskich, które pozyskiwały muszkiety i poprzez przewagę w uzbrojeniu toczyły serię wojen i bitew w Nowej Zelandii w latach 1807–1837, pod nazwą tzw. Wojen Muszkietów. W kolejnych dekadach XIX w. Maorysi walczyli w wojnach z Brytyjczykami, w serii tzw. Wojen Nowozelandzkich w latach 1845–1872, które wybuchły na tle konfliktów o ziemię (King 2003, s. 131–150, 211–224). Drugi z wymienionych konfliktów stał się obok samego Traktatu z Waitangi

jednym z lokalnych kamieni węgielnych politycznego ekstremizmu w Nowej Zelandii.

Dopiero przełom XIX i XX w., kiedy do Nowej Zelandii dotarły najnowsze prądy ideowe i ideologie jest momentem historii, w którym rodzi się współcześnie rozumiany ekstremizm polityczny ze wszystkimi swoimi cechami i nurtami. Egzemplifikacją jego obecności na antypodach były strajki organizujących się i funkcjonujących pod wpływem socjalizmu związków zawodowych, które wchodziły w ostre spory z właścicielami przedsiębiorstw prywatnych, jak i z instytucjami państwa. Wynikiem tych konfliktów politycznych były starcia zbrojne pomiędzy najętymi przez przedsiębiorców strażnikami zakładowymi a robotnikami oraz pomiędzy robotnikami i państwowymi siłami bezpieczeństwa publicznego. Punktem kulminacyjnym tych konfliktów, które być może można uznać w świetle ideologii marksistowskiej za klasowe, były lata 1912–1913, kiedy dochodziło zarówno do otwartych walk pomiędzy robotnikami i policją, jak i do Wielkiego Strajku w listopadzie 1913 r., nazwę tę nadano serii strajków, w których udział wzięło ponad 16 tys. robotników w niewielkim społeczeństwie około 1 mln obywateli. Większość ze strajkujących należała do Czerwonej Federacji (Red Feds – nazwa potoczna od New Zealand Federation of Labour). Naprzeciwko nich stanęła Federacja Pracodawców Nowozelandzkich (New Zealand Employers' Federation) i wśród robotników rolnych sformowano oddziały nazwane Kozakami Maseya (Cossacks' Massey). Strajkowano w kopalniach, zakładach przemysłowych i stoczniach. Strajkujący nawiązywali też do wcześniejszego strajku robotniczego z 1890 r., czyli do Strajku Morskiego, który wybuchł w imię postulatu prawa do organizacji związków zawodowych i był w zasadzie wsparciem podobnego strajku, który w tym samym czasie wybuchł w Australii. W czasie Strajku Morskiego doszło do konfrontacji z oddziałami wojska i policji w Auckland (Derby, 2020). Już w Strajku Morskim silny był udział wyemancypowanych kobiet, które założyły Tailoresses' Union pod przywództwem Harriet Morison. Wśród strajkujących jeden z liderów strajku miał powiedzieć: „My [robotnicy] nie posiadamy flagi, nie mamy państwa”. Żony strajkujących i kobiety należące do związków wyrażały swoje radykalne poglądy: „strajk jest w takiej

samej mierze w interesie naszym, jak i naszych mężów, mamy tyle samo do stracenia i tyle samo do zyskania... Od jego rezultatów zależą warunki naszego życia w komforcie i z uznaniem naszych praw oraz prawa do godziwej płacy, albo życia jako niewolnicy”. Żony robotników popierały strajk i gotowe były na śmierć swoją i swoich mężów oraz dzieci, w imię praw obywatelskich i pracowniczych (Doolin, 2014). Z kolei robotnicy ze związków zawodowych przed Wielkim Strajkiem z 1913 r. otwarcie deklarowali walkę. Wśród liderów ekstremy związkowej byli Pat Hickey, Paddy Webb, Bon Semple. Uważa się, że na grunt nowozelandzki idee socjalistyczne i jedności robotniczej przeniósł pracujący wcześniej w USA Pat Hickey. Według dostępnych źródeł Hickey działał w Socjalistycznej Partii Ameryki. W wyniku strajków, które zainicjowała Czerwona Federacja zginął robotnik Fredrick Evans podczas strajku w kopalni złota w Waihi (Ministry for Culture and Heritage, 2014). W tych strajkach brał udział i był w wyniku tego aresztowany przyszły laburzystowski premier Nowej Zelandii Peter Fraser (King 2003, s. 311). Jak więc wynika już z tych pobieżnych informacji, ekstremizm polityczny w Nowej Zelandii przed II wojną światową miał już coraz bardziej zróżnicowane podłoże. Wynikał bowiem z konfliktów na tle stosunków pomiędzy alochtonami i autochtonami; walki klas, jak i prób emancypacji kobiet.

Do pierwszych organizacji ekstremistycznych po II wojnie światowej należy zaliczyć Narodową Partię Socjalistyczną (National Socialist Party, NSP) o profilu nazistowskim i Ku Klux Klan (KKK). Organizacje te rekrutowały swoich członków głównie z powojennych imigrantów, wraz z którymi przybywały radykalne idee. Drugim kanałem rekrutacji było młode pokolenie, nieznające tragedii II wojny światowej i niemające żadnych doświadczeń z nazizmem oraz faszyzmem. Kolejnym etapem rozwoju ruchów radykalnych było pojawianie się w „kraju kiwi” skinheadów w końcu lat 70. XX w. W Nowej Zelandii matecznikiem skinheadów było Auckland, gdzie wcześniej działała grupa punkowa „The Boot Boys”. Początkowo te grupy były inkluzywne rasowo, przynależeli do nich zarówno Pakeha (alochtoni pochodzenia europejskiego), jak i Maorysi. Niemniej grupa ta wykazywała zainteresowanie faszyzmem, co znajdowało

wyraz w ich muzyce. Tradycje środowiska sięgały do wydarzeń muzycznych znanych z Wielkiej Brytanii pod nazwą Rock Against Communism (RAC). Wskazuje się, że dokładnie od 1979 r. powstał ruch neonazistowski, który czerpał swą myśl polityczną nie tylko ze znanej tradycji nazistowskiej, ale także z tekstów utworów muzyki skinheadowskiej, znanej jako „whitepower” (Crosby, 2017, s. 14–15).

Ekstremizm lewicowy

Jednocześnie rozwijał się ruch antyrasistowski, który podejmował radykalne formy protestu. Największym jego przejawem był wielki marsz Maorysów w Dzień Waitangi w 1975 r., a następnie okazją do mobilizacji ruchu i jego dalszej ewolucji były rozgrywki rugby w 1981 r. pomiędzy Nową Zelandią (All Blacks), a drużyną z Republiki Południowej Afryki (Springbok). Nasilenie się wystąpień społecznych było efektem publicznego piętnowania południowoafrykańskiego apartheidu. Powstały w tym okresie dwa odgałęzienia tego nurtu – w Auckland był to MOST (Mobilisation to Stop the Tour), a w Wellington COST (Coalition to Oppose the Springbok Tour). Ten ruch społeczny głównie składał się z przedstawicieli aktywistów maoryskich (Consedine, 2020). Na początku lat 70. powstała organizacja Polinezyjskie Pantery (Polynesian Panthers), która w swej działalności odwoływała się do działań Partii Czarnych Panter z USA (Black Panther Party). Jednym z założycieli organizacji był Will Ilohia. Ruch ten powstał w wyniku napływu ludności pacyficznej do Nowej Zelandii w latach 50. w celu wypełnienia luki na rynku pracy. W konfrontacji z biculturowym społeczeństwem Nowej Zelandii Polinezyjczycy czuli się prześladowani, i jak ujął to Ilohia czuli się ludźmi drugiej kategorii, dlatego zaczęli mówić o rewolucji. W ujęciu grup społecznych, wielu z członków Polinezyjskich Panter było dawnymi członkami ulicznych gangów (Salmon, 2010). Ruch ten nie bazował tylko na ludności imigrantów z wysp Polinezji, ale także na Maorysach. Powstały dokładnie w 1971 r. ruch Polinezyjskich Panter odwoływał się głównie do haseł ideologii marksistowskiej.

Oprócz 'Ilohia założycielami byli: Fred Schmidt, Nooroa Teavae, Paul Dapp, Vaughan Sanft oraz Eddie Williams (Bunting, 2010). Zauważa się, że w tym okresie ruchy polityczne związane z aktywnością ludności rdzennej oraz z ruchami antyrasistowskimi zmieniły strategię, co widoczne było wyraźnie od lat 60., kiedy stały się one bardziej konfrontacyjne wobec zastanego *status quo*. Wielką w tym rolę pełniła literatura, w tym tzw. biblia kontrkulturowa *Bullshit and Jellybeans* Tima Shadbolta (Wałdoch 2020, s. 137). Świadomość rasowa została do Nowej Zelandii przekazana, jak się twierdzi, dzięki ruchowi Black Power z USA, poprzez trzy kanały intelektualne: kontakty z USA; kontakty z rejonem Karaibów i z państwami Południowego Pacyfiku. Kolejnym kanałem były kontakty w regionie szerzej ujętego Pacyfiku. Następnym była wewnątrz krajowa wymiana myśli i idei. Działacze Polinezyjskich Panter powoływali się na pisma Malcolma X, stąd kolor skóry stał się silnym zagadnieniem politycznym wyrosłym na poczuciu niesprawiedliwości i wyzysku (Stastny, Orr, 2014, s. 60–65). Liderzy Polinezyjskich Panter podkreślali znaczenie dla ich działalności lektur książek liderów Czarnych Panter z USA, na których pragnęli się wzorować. Stawiane przez nich postulaty koncentrowały się wokół podnoszenia jakości warunków pracy oraz położenia robotników, bowiem w większości wywodzili się oni z rodzin robotniczych, a podjęte działania były relacjonowane nie tylko w prasie nowozelandzkiej, ale i w tytułach prowadzonych przez Czarne Pantery w USA, co poświadcza istnienie silnych kanałów komunikacji i wzajemnego wsparcia (Salmon, 2010). Prawnikiem Polinezyjskich Panter był w latach 1971–1975 David Lange, późniejszy laburzystowski premier Nowej Zelandii w latach 1984–1989. Polinezyjskie Pantery przeciwstawiały się między innymi tzw. *police raids*, czyli nagłym, najczęściej o poranku, zatrzymaniom w domach osób, które przebywały bez ważnej wizy na terenie Nowej Zelandii. W akcie protestu członkowie Polinezyjskich Panter uderzyli w członków nowozelandzkiego establishmentu politycznego, dokonując podobnych „najazdów” na ich domostwa. Bronią były megafony, poprzez które krzyczeli, wyrzucając z siebie gniew na establishment. Walka z rasizmem, tak jak w przypadku 'Ilohia wiązała się z doświadczeniami związanymi z prześladowaniami, których zaznali jako

młodzi ludzie. Lider Polinezyjskich Panter wspominał, że spotkał się z wyzwiskami, takimi jak „nigger”. Ten epizod, poza literaturą, do której sięgały Polinezyjskie Pantery, miał zapewne poważny wpływ na decyzje późniejszego lidera ugrupowania, które w szczytowym momencie posiadało ponad 500 członków (Masters, 2006). Członkowie ruchu angażowali się także w obronę praw mieszkaniowych i do zabezpieczeń społecznych Polinezyjczyków i Maorysów, i w bezpośrednią obronę pokrzywdzonych w sporach lokatorskich (Salmon, 2010). Najsilniejsze protesty społeczne, w które zaangażowały się Polinezyjskie Pantery rozwinęły się w związku z wizytą w Nowej Zelandii drużyny rugby RPA Springbrok, która kojarzyła się w Nowej Zelandii z rasizmem i apartheidem. Doszło wtedy do walk ulicznych z policją w Auckland (Salmon, 2010).

W zasadzie równoległą organizacją do Polinezyjskich Panter stała się Ngā Tamatoa (pol. Wojownicy, ang. *The Warriors*), którą powołano do życia na Uniwersytecie Auckland. Odwoływała się ona do ideologii tzw. nowej lewicy oraz prowadziła działania wymierzone w praktyki rasistowskie w Nowej Zelandii. Do najgłośniejszych działań organizacji należało przedłożenie petycji w 1972 r. w sprawie wprowadzenia nauczania języka maoryskiego w szkołach. Ten postulat został zrealizowany w 1987 r. Z kolei w 1975 r. ruch ten zorganizował pod przywództwem charyzmatycznej maoryski Whiny Cooper tzw. *Land March*, czyli marsz, który prowadzony był od samej północy Wyspy Północnej przed Izbę Reprezentantów w Wellington. Głównym postulatem marszu było zniesienie monokulturowej polityki nieruchomości gruntowymi (NZ History). Ponadto członkowie marszu przerwali obchody studenckie *haka* w 1979 r., bo te były prześmiewczą i sparodiowaną wersją maoryskiego tańca *haka* wykonywaną przez studentów na Uniwersytecie Auckland, których zresztą Wojownicy dotkliwie pobili.

Powstała w 1920 r. w Nowej Zelandii Komunistyczna Partia Nowej Zelandii (Communist Party of New Zealand, KPNZ) bliska była ideom trockistowskim (zob. Ługowska, Grabski, 2003) i w okresie po II wojnie światowej jej członkowie afiliowali się do komunistów chińskich i albańskich. Przechodząc w większości na linię Envera Hoxhy (Hodży) i wpisując się w ten sposób w hodżyzm. (Encyclopedia of Anti-

-Revisionism On-Line). W latach 60. XX w. liderzy partii wzywali do walki z kapitalizmem, a przede wszystkim z korporacjami o zasięgu globalnym. Głównego wroga upatrywano w Amerykanach i podnoszono argumenty o spadku politycznego i ekonomicznego znaczenia USA na świecie. Przywódcy partii mobilizowali do walki klas i ostrej rozprawy z kapitalistami. Wskazywali, że pokojowa koegzystencja nie oznacza wyrzeczenia się walki z państwami kapitalistycznymi na drodze do osiągnięcia socjalizmu (Wilcox, 1963, s. 1–91). W kolejnych latach KPNZ podzieliła się na nurty popierające hodżyzm i maoizm, a po upadku ZSRR i jej satelitów na świecie, partia przeszła rozłam, który doprowadził do wyodrębnienia się ugrupowań ekstremistycznych, takich jak Partia Robotników (Workers Party), która w 2013 r. zmieniła nazwę na Fightback. Natomiast w 1970 r. z KPNZ wyłoniła się Komunistyczna Liga Robotnicza (Workers' Communist League), która angażowała się przede wszystkim w walkę z apartheidem. Spośród tych organizacji do najbardziej ekstremistycznej działalności odwoływała się Grupa Czerwonej Flagi (Red Flag Group), powstała w 1980 r., której członkowie angażowali się w bitwy uliczne z policją w imię wsparcia dla maoistowskiej rewolucji kulturalnej (Encyclopedia of Anti-Revisionism On-Line).

W okresie zimnej wojny ekstremizm lewicowy w Nowej Zelandii był podsycany m.in. poprzez wpływy, jakie sowieckie KGB zdobywało w nowozelandzkich związkach zawodowych. Członkowie tych związków oprócz protestów społecznych stawiali radykalne postulaty, które były po części realizowane dzięki temu, że związkowcy stawiali się wpływowym skrzydłem Partii Pracy. Jednym z takich radykalnych postulatów, napędzanym na fali podejścia pacyfistycznego, był ruch antyatomowy występujący przeciwko proliferacji broni masowego rażenia i próbom atomowym dokonywanym na Pacyfiku. Jak wynika z dokumentów KGB, ruch ten obliczony był na wyłuskanie Nowej Zelandii z paktu wojskowego ANZUS (skupiającego Australię, Nową Zelandię i USA) i rzeczywiście skończył się powodzeniem, gdyż Nowa Zelandia w połowie lat 80. zawiesiła swoje członkostwo w sojuszu (Wałdoch, 2020, s. 325–326).

Lewicowy ekstremizm przeszedł drogą ewolucji w najnowszą odsłonę, jaką jest ponowna inicjatywa budowania partii komuni-

stycznej. W 2019 r. powołano do życia Nową Partię Komunistyczną Aotearoa (New Communist Party of Aotearoa), której liderką została Katjoesja Buissink (Shabeer, 2020). Przedstawiciele partii nawołują do komunizacji Nowej Zelandii i odrzucenia władzy „burżuazyjnych pasożytów” (New Communist Party of Aotearoa, 2020). Partia wskazuje, że zarówno Maorysi, jak i robotnicy są w Nowej Zelandii wyzyskiwani, głównie przez kapitalistów i dominującą ideologię neoliberalną. Członkowie partii zapowiadają rewolucję zgodnie z teorią marksistowską, co wskazuje, że państwo i jego instytucje zostaną zastąpione w ich wizji nową strukturą. Zapowiadana jest także likwidacja Izby Reprezentantów i zastąpienie jej przez zgromadzenie robotnicze lub władzę sovietów, natomiast policja i wojsko nowozelandzkie zastąpione zostaną armią czerwoną – robotniczą, i robotniczą milicją. Liderzy partii zapowiadają rewolucję w wyniku działań pokojowych, ale zakładają, że dojdzie do przemocy w wyniku oporu burżuazji przed nadchodzącymi zmianami. Dlatego władzę mają gwarantować w przyszłości nie tylko akty wyborcze, ale też siła fizyczna, w postaci siły robotniczej (New Communist Party of Aotearoa, 2020b).

Jednym z najnowszych ugrupowań radykalnych jest działająca nieformalnie od 2016 r., a formalnie od października 2018 r. Organizujemy Aotearoa (Organise Aotearoa), która odwołuje się do idei komunizmu, anarchizmu oraz socjalizmu. Celem działalności grupy jest „wyzwolenie i socjalizm”. Bazą rekrutacyjną dla członków organizacji były inne radykalne ugrupowania, takie jak Ludzie Przeciwko Więzieniom Aotearoa (People Against Prisons Aotearoa) i Akcja Pokojowa (Peace Action) oraz Akcja Auckland Przeciwko Biedzie (Auckland Action Against Poverty). Działalność organizacji skupiona została głównie na obronie interesów klasy robotniczej i budowaniu jej kapitału politycznego. Wychodząc z założenia, że żaden rząd nie potrafi rozwiązać konfliktów pomiędzy biednymi i bogatymi. Przy tym odrzucają ubieganie się o władzę w drodze wyborów i nie aspirują o miejsca w Izbie Reprezentantów (Braae, 2018). Członkowie tej grupy uważają, że „obecny system polityczny i gospodarczy w Nowej Zelandii” działa przeciwko nim i pogłębia nierówności społeczne, występują z otwartą krytyką kapitalizmu.

Starają się więc reprezentować interesy subiektywnie rozumianej grupy wykluczonych i działają w imię haseł antysystemowych (Organise Aotearoa, 2020).

Ekstremizm prawicowy

Prawicowy ekstremizm ma w Nowej Zelandii długą historię. Wpisał się też w popkulturę, m.in. za sprawą takich filmów jak: „Sleeping Dogs” z 1977 r. i „Romper Stomper” z 1992 r.

W Auckland działała w latach 80. XX w. National Socialist White People’s Party, której członkowie zajmowali się np. prześladowaniem przedstawicieli innych grup etnicznych. W Christchurch w tej samej dekadzie powstała United National Front Nazi Party, znana jako United Skinheads. Ta grupa toczyła w największym mieście Południowej Wyspy wojnę z nierasistowską grupą Christchurch Skinheads oraz z The Firm. Z czasem większość członków United Skinheads rekrutowała się z osadzonych w więzieniach, natomiast dwie wrogie jej grupy uległy rozpadowi. Podobnie, na początku lat 90. XX w. powstał gang The Fourth Reich w więzieniu w Christchurch, ale w późniejszym okresie jego członkowie byli aktywni także m.in. w Nelson i Dunedin. Na przełomie lat 80. i 90. XX w. ugrupowania prawicowe przeniosły się na motocykle. W ten sposób powstały dwa opozycyjne ugrupowania gangów motocyklowych. Pierwszy był gangiem maoryskim, skupionym w grupach, takich jak: Black Power, Mogrel Mob. Natomiast w opozycji do niego powstawały prawicowe gangi motocyklowe skupiające wyznawców „white power”. Auckland w latach 90. stawało się jednak centrum działalności rasistowskich grup skinheadowskich, takich jak Unit 88. Jednym z jej liderów był Colin King-Ansell. (Crosby, 2017, s. 1–20)

Kolejnym ugrupowaniem, które zaznaczyło swoją aktywność była New Zealand National Front (NZNF), która rozwinęła swoją działalność na początku XXI w. (choć istniała z przerwami od 1967 r.). Jednym z liderów NZNF był skinhead o neonazistowskich poglądach Vince Stephens. W 2009 r. jeden z byłych członków NZNF Kyle Chapman opuścił organizację i założył Right Wing Resistance

(RWR). Poza dwoma głównymi ugrupowaniami ekstremy prawicowej w Nowej Zelandii, czyli NZNF i RWR, istnieją i działają mniejsze organizacje, takie jak Aryan Legion (Crosby, 2017, s. 1–20).

Aktywiści ekstremistycznych ruchów prawicowych, we wczesnych fazach swej działalności w Wielkiej Brytanii rekrutowali się przede wszystkim z klasy średniej, ale wkrótce głównym rezerwuarem zaciągu do prawicy ekstremistycznej stała się klasa robotnicza, oddając resentymenty tej klasy społecznej, podobny proces rekrutacji członków ekstremistycznych ruchów prawicowych obserwowano w „kraju kiwi” (Crosby, 2017, s. 20). Kolejnymi organizacjami, które powstawały w Nowej Zelandii na bazie nacjonalizmu były White Defence League, New Order, European Liberation Front, New Force, New Zealand-Rhodesia Society, Friends of South Africa. Grupy te nie tylko były ukierunkowane na supremację białego człowieka, ale i krzewiły teorie o żydowskim spisku światowym, były więc antysemitki. Nowe idee podjęła w 2017 r. grupa studentów na Uniwersytecie Auckland. Zorganizowani oni byli pod nazwą Western Guard (Straż Zachodu). Podnieśli hasła obrony przed marksizmem kulturowym jako zagrożeniem dla cywilizacji Zachodu. Grupa ta głosiła hasła antyimigracyjne i białej supremacji, ale opowiadała się za unikaniem przemocy. Studenci byli skłonni gościć kanadyjską aktywistkę i nacjonalistkę Lauren Southern, znaną z głoszenia teorii spiskowej o wielkiej wymianie (*Great Replacement*, Francuza – Renauda Camusa, zgodnie z którą elity globalne konspirują na rzecz zastąpienia białej populacji Europy ludnością nieeuropejską i niebiałą) oraz wspierania organizacji Defend Europe, ale Rada Miejska Auckland uniemożliwiła te spotkania na bazie obaw o zagrożenie bezpieczeństwa. Drugim prelegentem miał być Stefan Molyneux, który również jest znanym w świecie anglosaskim nacjonalistą i propagatorem teorii spiskowych (Counter Extremism Project).

Na skrajnej prawicy najnowszym i najprężniejszym ruchem są organizacje identytarystyczne. Jedną z takich organizacji, uznaną oficjalnie przez władze Nowej Zelandii za ekstremistyczną, jest Action Zealandia, której członkowie pozostają anonimowi dla opinii publicznej, co tylko wzmacnia niepokój obserwatorów, ale i potencjalne zainteresowanie opinii publicznej oraz nowych członków.

Powstała ona w lipcu 2019 r. *Counter Extremism Project*, 2020). Idee tego ugrupowania są *stricte* nacjonalistyczne, a podnoszone hasła nawiązują również do idei eugeniki. Naród w przekazie programowym stanowi najwyższą wartość polityczną. Cele ideowe wiążą ze sobą przede wszystkim sylwetkę kandydata na aktywistę, który powinien ćwiczyć tężyznę fizyczną i poszerzać swoje zdolności intelektualne, unikając działań, które określa się jako destrukcyjne (w tym dewiacyjne zachowania seksualne i zażywanie narkotyków). Działacze występują przeciwko degradacji Europejczyków w Nowej Zelandii i ich deklasacji demograficznej przez międzynarodowe korporacje i skorumpowany establishment polityczny. Występują z ostrą krytyką konsumeryzmu i materializmu. Sytuując się w ten sposób pośród prawicowego akcelercjonizmu – idei, która zakłada, że upadek kapitalizmu nastąpi w wyniku przyśpieszenia jego destrukcyjnych procesów. Jest to ugrupowanie nawiązujące także do ideologii identytaryzmu (ruchu tożsamościowego, szerzej o identytarianach w: Zúquete, 2018), wpisując się w szeroko rozumiany ruch nowej prawicy znany w Europie. Ponadto Action Zealandia jest ugrupowaniem, które występuje przeciwko imigracji, która w perspektywie działaczy jest jedynie rezerwuarem taniej siły roboczej, która doprowadza również do degradacji środowiska (w tym ujęciu ugrupowanie zbliża się do ekofaszyzmu). W sferze symbolicznej, emblematy ugrupowania nawiązują do lambdy, która przywołuje bitwę pod Termopilami z 480 r. p.n.e. (*Action Zealandia*, 2020). Ugrupowanie to komentatorzy polityczni w Nowej Zelandii uznają za neonazistowskie. Jeden z założycieli organizacji był żołnierzem nowozelandzkim. Kiedy powstawała Action Zealandia dochodzenie wskazało, że poszukiwał kontaktów na forum neonazistowskim „Stormfront” oraz planował podróż do Rosji w celu nawiązania kontaktów z tamtejszymi środowiskami neonazistowskimi. Wskazuje się, że Action Zealandia włączyła się do międzynarodowej siatki neonazistowskich terrorystów, fantazjujących o wojnie ras. Nawiązywali w środowisku międzynarodowym znajomości z innymi ugrupowaniami neonazistowskimi i propagowali idee amerykańskiego neonazisty Jamesa Masona. Action Zealandia powstało na bazie organizacji Dominion Movement, która powołana została do życia

w 2018 r., ale została wygaszona przez jej aktywistów w wyniku presji służb, organizacji antyfaszystowskich oraz opinii publicznej po zamachach dokonanych przez Brentona Tarranta 15 marca 2019 r. (Kerr&Manch, 2020). Action Zealandia jest nadal aktywna, podejmuje akcje propagandowe w sferze publicznej m.in. w odpowiedzi na ruch społeczny Black Lives Matter w USA, rozmieszcza w Nowej Zelandii banery z hasłem „White Lives Matter”. Ugrupowanie pozostaje aktywne m.in. na Twitterze, zaś Facebook usunął jej profil (Action Zealandia, Twitter, 2020).

Dopełnieniem obrazu skrajnej prawicy o potencjale ekstremistycznym są ruchy okultystyczne, związane z ezoterycznym nacjonalizmem, które w Nowej Zelandii są skupione głównie wokół czasopiisma „The Watcher”, redagowanego przez Kerry Boltona i rozwijają się w środowiskach satanistycznych (van Leeuwen, 2018).

Partią antysemitką była w latach 50. XX w. Partia Społecznego Kredytu (Social Credit Party), założona przez Clifforda Hugh Douglasa, który głosił teorie o globalnym spisku finansistów żydowskich (Counter Extremism Project). Obecnie dochodzi do protestów społecznych grup radykalnych, takich jak Front Narodowy (National Front), który jak 28 października 2017 r. protestował przed nowozelandzkim parlamentem przeciwko polityce imigracyjnej i „ludobójstwu” białej rasy w Nowej Zelandii. Protest ten był sprzeciwem w formie kontrmanifestacji Frontu Narodowego, wobec zorganizowanego przez środowiska na rzecz różnorodności i polityki proimigracyjnej zgromadzenia publicznego. Członkowie Frontu Narodowego zostali uznani przez środowiska popierające wielokulturowość za „faszystowskie śmieci”. Jednocześnie środowisko na rzecz wielokulturowości podkreślało, że to członkowie obecnie rządzących Partii Pracy i Najpierw Nowej Zelandii stosowały w kampanii wyborczej 2017 r. retorykę antyimigracyjną (Nightingale, 2017). Środowiska Maorysów prowadziły i prowadzą nadal bardzo radykalne formy protestu, głównie na bazie rozbieżności interpretacji Traktatu z Waitangi oraz kwestii własności ziemi. Do głównych działaczy tego ruchu o rysie radykalnym zaliczyć można w ostatnich dekadach takie osoby, jak Ken Meir, Mike Smith, Tame Iti (Maxwell, 1997). Tame Iti, w przeszłości nowozelandzki aktywista przeciw apartheidowi w RPA,

w 2012 r. stanął przed sądem w związku z oskarżeniami o nielegalne posiadanie broni. W relacjach prasowych z procesu wskazuje się, że Tame Iti miał brać udział w przygotowaniach zmierzających do przejęcia pełnej kontroli nad terenami Tuhoë oraz do prowadzenia wojny partyzanckiej. Grupa ta organizowała obozy paramilitarne i ćwiczenia wojskowe, nawiązując do idei nacjonalizmu maoryskiego (Robinson, Steward, 2012).

Ekstremizm ugrupowań proekologicznych

Zagadnienia ekologii i zmian klimatycznych są silnym bodźcem do organizacji społeczeństwa obywatelskiego, kwestie te mają szczególne znaczenie w obszarze Południowego Pacyfiku, bowiem zmiany klimatyczne zagrażają wielu tamtejszym państwom (Iati, 2008). Na tle ekologicznym i obrony praw zwierząt dochodziło do radykalnych wystąpień, a wręcz do zapowiedzi działań ekstremistycznych ze strony obrońców praw zwierząt, którzy od kilku lat protestują w Nowej Zelandii przeciwko wykorzystaniu środka chemicznego, pestycydu oznaczonego jako 1080. Środek ten jest używany do ograniczania populacji dzikiej fauny (w Nowej Zelandii występują problemy związane ze zbyt wysoką liczbą oposów). Obrońcy zwierząt zagrozili w 2013 r., że zatrują jeden z głównych nowozelandzkich towarów eksportowych, czyli mleko, jeśli rząd nie zaprzestanie użycia 1080 (Blomberg, 2015). W 2018 r. grupa ta protestowała przed budynkiem Izby Reprezentantów w Wellington, rozrzucając zdechłe zwierzęta na schodach do parlamentu (Peacock, 2018).

Innym przykładem środowiska, które prowadzi radykalną działalność objawiającą się w zdecydowanych protestach w Nowej Zelandii jest Greenpeace. W 2017 r. członkowie Greenpeace zablokowali działania statku eksploracyjnego u brzegów Nowej Zelandii, który był skierowany na pomiary w obszarze występowania płetwala błękitnego. Dwójka członków organizacji podjęła się pływania przy statku korporacji poszukującej złóż ropy naftowej, co uniemożliwiło jego działania. Postawiono im zarzuty karne, jednak zostali uniewinnieni. Aktywiści twierdzili, że ich działania miały wymiar

pokoju i dzięki temu prowadzą do poważnych zmian politycznych (NZ Herald 2018; Greenpeace New Zealand 2017).

Innym przykładem radykalnych działań ugrupowań proekologicznych był protest grupy Protect Karangahake, która okupowała teren kopalni złota w październiku 2018 r., działającej na terenie rezerwatu przyrody na obszarze półwyspu Coromandel. Piątce działaczy postawiono zarzuty o naruszenie prywatnego terenu (Ensor, 2018).

Samotne wilki

Nowa Zelandia jest narażona na działania terrorystyczne, w tym tzw. samotnych wilków. Choć w kwestii bezpieczeństwa państwa obywatele w „kraju kiwi” w pierwszej dekadzie XXI w. nie dostrzegali takich zagrożeń i dla elit politycznych stanowiło to wyzwanie, aby uzasadnić wydatki na przeciwdziałanie im (Lasoń, 2018, s. 133). Jednak poza tradycyjną interpretacją zjawiska samotnych wilków, należy wymienić tych, którzy szerząc ekstremizm polityczny posługują się przekazem informacyjnym i generują postawy i zachowania ekstremistyczne. Działalność ekstremistyczna samotnych wilków, jak Brentona Tarranta, którego wiązać należy ze skrajną prawicą, była bodźcem do zmian w systemie prawnym Nowej Zelandii. Po atakach na meczety w Christchurch w 2019 r. rząd wyszedł z inicjatywą zaostrzenia przepisów karnych penalizujących mowę nienawiści i uderzył w tzw. ekstremizm online oraz wprowadził zaostrzające przepisy o posiadaniu broni palnej (AP News Agency, 2019). Nowa Zelandia należy do grupy państw, w których liczba broni na 100 mieszkańców jest bardzo wysoka i wynosi 26,3 sztuki broni, dla porównania dla Polski ten wskaźnik w 2020 r. wyniósł 2,5 (Gun Ownership by Country 2020). Stąd ostatnie zmiany w prawie, dążące do ograniczenia dostępu do broni palnej, zainicjowane przez Partię Pracy mogą ograniczyć skalę zagrożeń. Rozpowszechniany przez B. Tarranta manifest samym tytułem *The Great Replacement. Towards a New Society We March Forwards* nawiązuje do teorii spiskowej R. Camusa o wielkiej wymianie. Wśród postulatów B. Tarranta było to, żeby pokazać „najeźdźcom”, czyli według niego imigrantom, że zie-

mie, które uważa się za tereny cywilizacji zachodniej nie będą nigdy należały do „najeźdźców”. Opowiadał się również za zabijaniem dzieci imigrantów, aby ukazać potencjalnym „najeźdźcom” zagrożenie, jakie będzie niosła za sobą ich wędrówka na ziemię cywilizacji zachodniej. Dlatego pisał też w swym manifeste o konieczności zaistnienia „zielonego nacjonalizmu”. B. Tarrant w swoim manifeste odwołuje się również do poglądów negacjonistki zmian klimatu Candace Owens, która jest afroamerykańską konserwatystką, znaną ze swych postaw antyimigracyjnych, wsparcia prezydenta Donalda Trumpa i krytyki wobec Black Lives Matter oraz szerzącą poglądy o destrukcyjnym wpływie tzw. marksizmu kulturowego. Podobnie jak C. Owens, B. Tarrant również uważany jest za islamofoba (TRT World, 2020). Zmachowiec czuł się najbardziej związany z poglądami XX-wiecznego brytyjskiego faszysty Oswalda Mosleya. Głównym jednak przesłaniem B. Tarranta jest konieczność podniesienia w Europie i innych rejonach świata cywilizacji zachodniej wskaźnika dzietności, który w państwach wysoko rozwiniętych tej cywilizacji nie gwarantuje nawet prostej zastępowalności pokoleń. Zwraca też uwagę na fakt tego, że ludzie „Zachodu” stają się coraz starsi, coraz słabsi i coraz mniej liczni. Pomimo tego, jak zauważa, liczba ludności w kręgu Zachodu wzrasta, ale tylko dzięki napływowi imigrantów i wysokim, wśród nich, wskaźnikom dzietności. Z jego manifestu jasnym się staje, że dla propagatorów spiskowej teorii wielkiej wymiany składa się ona z trzech części: a) wymiany etnicznej; b) wymiany kulturowej, c) wymiany rasowej. Dlatego B. Tarrant krytykuje indywidualizm i hedonizm ludzi Zachodu. Występując przeciwko imigrantom zrobił to w akcie zemsty, przywołując zabitą przez imigranta w Szwecji w akcie terrorystycznym dziewczynkę Ebbę Akerlund. B. Tarrant liczył na wywołanie procesu bałkanizacji USA, czyli wzniesienie na ich terenie wojen rasowych i zakończenie marzenia o „tygłach narodów” i „multikulturalnej utopii”. Wystąpił też w swoim manifeste przeciwko globalizacji, kapitalizmowi i egalitaryzmowi. Podkreślił, że jego wiara w demokratyczne rozwiązania problemów imigracji w Europie zanikła po wygranych przez Emmanuela Macrona wyborach prezydenckich (Tarrant, 2019). Nowozelandzka premier Jacinda Ardern popularyzuje technikę anatemy wobec B. Tarranta,

szczególnie licząc na to, że jego imię zostanie zapomniane i wymazane z przestrzeni publicznej. Intetresujące jest to, że B. Tarrant choć działał samodzielnie, odwoływał się i szukał kontaktu z grupą „Templariuszy”, nawiązywał do Andresa Breivika, który był dla niego inspiracją, od którego rzekomo otrzymał błogosławieństwo ataku. Ponadto przywoływał w swoim manifestie Luca Traini, Dylana Roofa, Antona Lundina Pattersona oraz Darren Osbourne. Atak B. Tarranta został dokonany na tle rasowym i antyimigranckim w imię hasła „Europa dla Europejczyków” (Tarrant, 2019).

Ekstremizm islamski

W Nowej Zelandii pojawiały się zagrożenia ekstremizmem islamskim, kiedy w 2014 r. Te Amorangi Izhaq Kireka-Whaanaga jako lider stowarzyszenia Aotearoa Maori Muslim wyraził swoje poparcie wobec Państwa Islamskiego (ISIS). Natomiast w 2016 r. osadzono w więzieniu Imrana Petela za posiadanie ekstremistycznych materiałów propagandowych. W 2018 r. skazano w Christchurch nastolatka, który planował dokonać zamachu terrorystycznego w imię Allaha poprzez wjechanie w tłum ciężarówką. Na radykalizację nastolatka wpłynąć miały informacje zasiępane online. Innym wymiarem ekstremizmu islamskiego jest proces rekrutowania w Nowej Zelandii wojowników islamskich oraz kobiet dla wojowników islamskich. Służby nowozelandzkie szacują, że około dwa tuziny Nowozelandczyków zasililo dotąd organizacje terrorystyczne w państwach trzecich, takich jak Syria. Przykładem takich osób, które wstąpiły do organizacji terrorystycznych w Syrii jest Nowozelandczyk Mark Taylor (CounterExtremism Project; Satherley, Harris, 2019).

Zakończenie

Społeczeństwo nowozelandzkie, choć wysoko cenione w świecie za swą tolerancję i wkład w rozwój demokracji, nie jest wolne od uprzedzeń, stających się bazą dla politycznego ekstremizmu. W toku pro-

wadzonego badania pozytywnie zweryfikowano hipotezę stanowiącą przypuszczenie, że ekstremizm polityczny w Nowej Zelandii jest zjawiskiem permanentnym i ulegającym ewolucji w wyniku dyfuzji idei, które docierają do Nowej Zelandii w wyniku procesów globalizacji. W ujęciu historycznym w „kraju kiwi” ekstremizm lewicowy i prawicowy wiązał się ze znanymi i szeroko rozpowszechnionymi na świecie ideologiami, takimi jak marksizm i nacjonalizm. Wykazywał jednak swoistości nowozelandzkie, które z perspektywy europejskiej mogą uchodzić za egzotyczne, a wiążą się np. z walką o emancypację ludu rdzennego oraz ludów Pacyficznych. W toku rozwoju dziejowego okazuje się, że najnowsze zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa w Nowej Zelandii wiązać należy z koncepcją tzw. wojny kulturowej, o której prognozował Samuel Huntington (Huntington, 2003), a która napędzana jest m.in. teoriami spiskowymi o wielkiej wymianie (R. Camusa) i ideami białej supremacji oraz z obawami wywoływanymi zmianami klimatycznymi (które w nowozelandzkich realiach w związku z bliskością rejonów będących potencjalnym źródłem imigracji klimatycznej mogą tylko nasilać wystąpienia rasistowskie), które przekładają się na radykalizację postaw zarówno po lewej, jak i prawej stronie sceny politycznej. Przede wszystkim zauważyć należy, że w Nowej Zelandii nie brakuje przywódców charyzmatycznych w różnych nurtach myśli politycznej i ruchach społecznych, które uznać można za ekstremistyczne. Dodatkowo utrzymują oni kontakt z ideologicznymi i duchowymi przywódcami tych ruchów o zasięgu globalnym. Ponadto w odniesieniu do logiki szkód wnosić należy, że szczególnie destrukcyjny wpływ na stan bezpieczeństwa w Nowej Zelandii miały i mogą mieć ataki tzw. samotnych wilków, kierujących się radykalnymi ideami i stosującymi ekstremistyczne metody. Według logiki liczb, najliczniejsze i o najwyższym potencjale dla ekstremizmu politycznego są ruchy nacjonalistyczne tworzone przez Maorysów i ruchy identytarystyczne, które w Nowej Zelandii gwarantują członkom anonimowość. Natomiast logika świadectwa wskazuje, że największy potencjał zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa i obywateli posiadają działania samotnych wilków, którzy mogą znajdować wielu naśladowców w czasach poważnych zmian politycznych na świecie. Logika demagogii i populizmu wskazuje

z kolei, że poważny potencjał dla rozwoju populizmu kryją na antypodach szczególnie idee wojny kultur, dyskursu antyimigracyjnego i wskazanych obaw o skutki zmian klimatu. Zgodnie z logiką prowokacji aktywiści ekstremistycznych ruchów społecznych będą dążyli do skupiania na sobie uwagi mediów i opinii publicznej, aby w ten sposób doprowadzić do mobilizacji politycznej wokół swoich haseł programowych. Według logiki deprywacji poprzez ekstremizm swego miejsca na scenie politycznej i w systemie poszukują osoby i grupy wykluczone, w tym przypadku, szczególnie mniejszości autochtoniczne.

Istotnym dla prawidłowego rozeznania zagrożeń ekstremizmem politycznym w Nowej Zelandii może być konstatacja o silnym wpływie każdego ekstremistycznego aktu, szczególnie jeśli będzie się on wiązał z ofiarami śmiertelnymi i szkodami materialnymi w tym państwie przez wzgląd na bardzo wysoką pozycję Nowej Zelandii w rankingach oceniających demokrację. Poza tym każdy taki akt wywiera istotny wpływ na opinię światową, co może zachęcać do rozwoju ekstremizmu politycznego w Nowej Zelandii lub przenoszenia do tego państwa działalności ekstremistycznej, właśnie celem skupienia na sobie i swoich ideach uwagi globalnej. Poza ekstremizmem związanym z napięciami postkolonialnymi w Nowej Zelandii nie wystąpiły inne charakterystyczne dla tego państwa ruchy o profilu ekstremistycznym. Potencjalnie każdy akt ekstremizmu politycznego w „kraju kiwi”, będzie niszczył nie tylko ład polityczny i demokrację w tym państwie, ale będzie też poważnie naruszał ideę demokracji na świecie, również dlatego, że w wyniku odpowiedzi na akty ekstremizmu państwo będzie zaostrzało prawo i ograniczało swobody obywatelskie, zgodnie z tzw. zasadą demokratycznej wzajemności (zob. Schedler, 2020, s. 1–27).

Bibliografia

Action Zealandia. (2020). *Ideals. Action Zealandia*(online). Pobrano z lokalizacji <https://action-zealandia.com/>

- Action Zelandia, Twitter. (2020). Pobrano z lokalizacji: <https://twitter.com/HailZealandia>
- AP News Agency. (2020). New Zealand creates unit to target online “estremism” (online) 14.10.2019. Pobrano z lokalizacji: <https://www.aljazeera.com/news/2019/10/zealand-creates-unit-target-online-extremism-191014093649900.html>
- Beath, L. (2020). Terrorism and counter – terrorism – Securing New Zealand against terrorism. *Te Ara – the Encyclopedia of New Zealand* (online). Pobrano z lokalizacji: <https://teara.govt.nz/en/terrorism-and-counter-terrorism/page-1>
- Braae, A. (2018). Socialism is back, baby, and it doesn't want your vote. “*The Spinoff*” (online) 4.10.2018. Pobrano z lokalizacji: <https://thespinoff.co.nz/politics/04-10-2018/socialism-is-back-baby-and-it-doesnt-want-your-vote/>
- Bunting, F. (2010). Polynesian Panthers make movie. “*Sunday News*” (online) 13.06.2010. Pobrano z lokalizacji: <http://www.stuff.co.nz/sunday-news/latest-edition/3806084/Polynesian-Panthers-make-movie>
- Chodubski, A. (2016). Deprywacja polityczna. W: W. Sokół & M. Żmigrodzki (red.), *Encyklopedia politologii* (s. 192-193).
- Chodubski, A. (2006). *Wstęp do badań politologicznych*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Consedine, R. (2020). Anti-racism and Treaty of Waitangi activism – Organising against racism, 1970s to early 21st century. *Te Ara – the Encyclopedia of New Zealand* (online) 21.06.2020. Pobrano z lokalizacji: <https://teara.govt.nz/en/anti-racism-and-treaty-of-waitangi-activism/page-4>
- Crosby, H. (2017). *Right wing Extremism in New Zealand: Dialogues with those who left*. A thesis for the degree of Master of Arts in Sociology, the University of Auckland.
- Cukiernik, T. (2020). *Na antypodach wolności*. Częstochowa: 3DOM.
- Counter Extremism Project (online). Pobrano z lokalizacji: https://www.counterextremism.com/countries/newzealand#major_extremist_and_terrorist_incidents
- Derby, M. (2020). Strikes and labour disputes – Early labour disputes. “*Te Ara – the Encyclopedia of New Zealand*” (online) 1.03.2016. Pobrano z lokalizacji: <https://teara.govt.nz/en/photograph/20471/1890-maritime-strike-auckland-wharves>
- Doolin, C. (2014). The Role of Women in the 1890 Maritime Strike. “*Scoop. Independent News*” (online) 1.07.2014. Pobrano z lokalizacji: <https://www.scoop.co.nz/stories/HL1407/S00009/the-role-of-women-in-the-1890-maritime-strike.htm>
- Encyclopedia of Anti-Revisionism On-Line. (2020). Anti-Revisionism in New Zealand (online). Pobrane z lokalizacji: <https://www.marxists.org/history/erol/new-zealand/index.htm>

- Ensor, J. (2018). Protesters arrested at Coromandel mining demonstration. "Newshub" (online) 15.09.2018. Pobrano z lokalizacji: <https://www.newshub.co.nz/home/new-zealand/2018/09/protesters-reportedly-arrested-at-coromandel-mining-demonstration.html>
- Freedom House. (2020). Pobrano z lokalizacji: <https://freedomhouse.org/explore-the-map?type=fiw&year=2020>
- Goldberg, J. (2018). *Suicide of the West. Hot the rebirth of tribalism, populism, nationalism, and identity politics is destroying American democracy*. New York: Crown Forum.
- Grant, D. (2019). Labour's KiwiBuild plan failed because of decades of over regulation. "Stuff" (online) 7.07.2019. Pobrano z lokalizacji: <https://www.stuff.co.nz/national/politics/opinion/113965064/labours-kiwibuild-plan-failed-because-of-decades-of-over-regulation>
- Greenpeace New Zealand (2017). Amazon Warrior steaming to NZ to blast blue whale habitat. "Greenpeace" (online) 22.11.2017. Pobrano z lokalizacji: <https://www.greenpeace.org/new-zealand/press-release/amazon-warrior-steaming-to-nz-to-blast-blue-whale-habitat/>
- Greenpeace's Russel Norman escapes conviction over Amazon Warrior oil survey ship protest. "New Zealand Herald" (online) 21.09.2018. Pobrano z lokalizacji: https://www.nzherald.co.nz/crime/news/article.cfm?c_id=30&objectid=12129463
- Greenpeace. (2020). The bombing of the Rainbow Warrior (online). Pobrano z lokalizacji: <https://www.greenpeace.org/new-zealand/about/our-history/bombing-of-the-rainbow-warrior/>
- Grożą zatruciem produktów mlecznych dla dzieci. Bo władze zabijają zwierzęta. TVN24 za Bloomberg (online) 10.03.2015. Pobrano z lokalizacji: <https://tvn24.pl/biznes/ze-swiata/produkty-mleczne-dla-dzieci-w-nowej-zelandii-zagrozone-zatruciem-ra522669-4453717>
- GunOwnership By Country 2020. (2020). Pobrano z lokalizacji: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/gun-ownership-by-country>
- Huntington, S.P. (2003). *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*. Warszawa: Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA.
- Iati, I. (2008). The Potential of Civil Society in Climate Change Adaptation Strategies. *Political Science*, Vol. 60, No. 1, s. 19–30.
- Kerr, F., Manch T. (2020). What's public and what's secret in the case of the soldier arrested for breaching national security. "Stuff" (online) 24.02.2020. Pobrano z lokalizacji: <https://www.stuff.co.nz/national/crime/119627639/whats-public-and-whats-secret-in-the-case-of-the-soldier-arrested-for-breaching-national-security?rm=m>
- King, M. (2003). *The Penguin History of New Zealand*. Auckland: Penguin Books.
- Langer, T. (1977). *Amerykańska wersja analizy systemowej w nauce o państwie*. Warszawa.

- Lasoń M. (2018). *Polityka obronna i bezpieczeństwa narodowego Nowej Zelandii w XXI wieku. Pomiędzy pragmatyzmem a minimalizmem*. Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.
- Lugowska, U., Grabski, A. (2003). *Trockizm. Doktryna i ruch polityczny*. Warszawa: Wydawnictwo TRIO.
- Malendowicz, P. (2015). Ekstremizm polityczny a bezpieczeństwo państwa i ład międzynarodowy, *Bezpieczeństwo Narodowe*, nr I.
- Masters, C. (2006). Brown power. “*New Zealand Herald*” (online), 14.07.2006. Pobrano z lokalizacji: https://www.nzherald.co.nz/grey-lynn/news/article.cfm?l_id=340&objectid=10391310
- Maxwell, P. (1997). *Radicals*. “*NZONSCREEN*”. Movie. Pobrano z lokalizacji: <https://www.nzonscreen.com/title/radicals-1997>
- Michalak, B. (2016). Ekstremizm polityczny. W: W. Sokół & M. Żmigrodzki (red.), *Encyklopedia politologii* (s. 208–210).
- Ministry for Culture and Heritage. (2014). The 1913 Great Strike. “*New Zealand History*” (online), 1.07.2014. Pobrano z lokalizacji: <https://nzhistory.govt.nz/politics/1913-great-strike/outbreak-of-the-1913-strike>
- New Communist Party of Aotearoa. (2020). Pobrano z lokalizacji: https://www.facebook.com/pg/NCPANZ/about/?ref=page_internal
- Nightingale M. (2017). Clashes outside parliament as protesters face National Front. “*New Zealand Herald*” (online), 28.10.2017. Pobrano z lokalizacji: https://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=11937772
- Organise Aotearoa. (2020). Pobrano z lokalizacji: <https://www.facebook.com/pg/OrganiseAotearoa/about/>
- Peacock, C. (2018) 1080 campaign turns toxic. “*Radio New Zealand*” (online), 23.10.2018. Pobrano z lokalizacji: <https://www.rnz.co.nz/national/programmes/mediawatch/audio/2018663379/1080-campaign-turns-toxic>
- Rashbrooke, M. (red.) (2013). *Inequality. A New Zealand crisis*. Wellington: Bridget Williams Books.
- Robinson, V., Steward, I. (2012). Urewera Four trial: Boys to be witnesses. “*Dominion Post*” (online), 15.02.2012. Pobrano z lokalizacji: <http://www.stuff.co.nz/dominion-post/news/6420150/Urewera-Four-trial-Boys-to-be-witnesses>
- Salmon, D. (2010). Polynesian Panthers (online), Pobrano z lokalizacji: <https://www.nzonscreen.com/title/polynesian-panthers-2010?collection=protest>
- Satherley, D., Harris, M. (2019). Arrest warrant for ‘bumbling Jihadi’ proves new terror law not needed – Greens. “*Newshub*” (online), 19.10.2019. Pobrano z lokalizacji: <https://www.newshub.co.nz/home/politics/2019/10/arrest-warrant-for-bumbling-jihadi-proves-new-terror-law-not-needed-greens.html>
- Schedler, A. (2020). *Democractic Reciprocity*. Volume 0, No. 0, s. 1–27.
- Shabeer, M. (2020). New Communist Party of Aotearoa seeks to blaze a new trail in New Zealand. “*PeoplesDispatch*” (online), 16.02.2020. Pobrano z lokalizacji:

- <https://peoplesdispatch.org/2020/02/16/new-communist-party-of-aotearoa-seeks-to-blaze-a-new-trail-in-new-zealand/>
- Smith, P.M. (2007). *A concise history of New Zealand*. New York: Cambridge University Press.
- Spoonley, P. (2020). Far-right extremists still threaten New Zealand, a year on from the Christchurch attacks. *"The Conversation"* (online), 14.07.2006. Pobrano z lokalizacji: https://theconversation.com/far-right-extremists-still-threaten-new-zealand-a-year-on-from-the-christchurch-attacks-133050?fbclid=IwAR3YqhjHNffh-NAR4RL1J9UpAe7XH66XxOVos1_PhEiWL-DhV0UZ3y8ykr7w
- Stastny, A., Orr, R. (2014). The influence of the US Black Panthers on indigenous activism in Australia and New Zealand from 1969 onwards. *Australian Aboriginal Studies*, vol. 2.
- Sustainable Governance Indicator. (2019). New Zealand. Pobrano z lokalizacji: https://www.sgi-network.org/2017/New_Zealand/Quality_of_Democracy
- Tarrant, B. (2019). *The Great Replacement. Towards a New Society We March Ever Forwards*. [b.d.].
- The World Bank. (2020). GDP per capita (current US\$) – New Zealand. Pobrano z lokalizacji: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=NZ>
- Towards a Socialist Aotearoa: Programme of the New Communist Party of Aotearoa. *"New Communist Party of Aotearoa"* (online). Pobrano z lokalizacji: <https://newcommunist.party/programme/>
- TRT World.(2020). Inside Brenton Tarrant's manifesto."TRT World" (online) 16.03.2019. Pobrano z lokalizacji: https://www.youtube.com/watch?v=t_FSZYT-GyBE
- van Leeuwen W.R.(2018). *Dreamers of the Dark: Kerry Bolton and the Order of the Left Hand Path, a case study of a Satanic Neo-Nazi Society*. Master thesis. The University of Waikato. Pobrano z lokalizacji: <http://researchcommons.waikato.ac.nz/>
- Wałdoch, M. (2020). *Bliskie antypody: relacje polsko-nowozelandzkie w procesach globalizacji i dywersyfikacji świata*. Bydgoszcz. Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Wałdoch, M. (2018). Statofobia jako przyczyna cofania się fali demokratyzacji. *Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość*. T. XV, s. 97–124.
- Wilcox, V.G. (1963). *Out to the people on to the offensive against monopoly*. Peking: Foreign Languages Press.
- Whina Cooper leads land march to Parliament. *"NZ History"* (online). Pobrano z lokalizacji: <https://nzhistory.govt.nz/whina-cooper-led-land-march-te-ropu-ote-matakite-reaches-parliament>
- Worldwide Governance Indicators. (2018). Pobrano z lokalizacji: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports>

Zúquete, P. (2018). *The Identitarians: The Movement against Globalism and Islam in Europe*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press.

Political extremism in New Zealand

Summary: In this paper an author state a hypothesis that political extremism in New Zealand is a permanent phenomena that is present in New Zealand, which derives itself from globalization processes and evolves as the effect of idea's diffusion. System theory is used as a theoretical perspective and a priori assumption that political extremism deepen state-phobia is made. Research methods such as lexical analysis and comparative analysis are used. During the research main extremist political trends are reveal, such as leftist, rightist, pro-ecological, islamic and postcolonial, and „lone-wolf” extremism. These phenomenon are highlighted in the perspective of potential security threats to the state. Ideological sources of extreme attitudes are revealed and shown in the most current political trends.

Keywords: Great Replacement, racism, New Zealand, extreme left, extreme right, identitarianism, clash of the civilization, state-phobia

Data przekazania tekstu: 03.08.2020; data zaakceptowania tekstu: 08.09.2020.